

Podstawa programowa

historia, etap III, zakres podstawowy, rok szkolny, od którego obowiązuje: 2024 / 2025, oficjalna Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia ze zmianami z dnia 28 czerwca 2024 r.

Cele kształcenia - wymagania ogólne:

I. Chronologia historyczna. Uczeń:

- 1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych
- 2) dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych i cywilizacyjnych.

II. Analiza i interpretacja historyczna. Uczeń:

- 1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności między różnymi dziedzinami życia społecznego
- 2) rozpoznaje rodzaje źródeł i zna instytucje przechowujące źródła historyczne, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego
- 3) dostrzega mnogość perspektyw badawczych zmierzających do poznania prawdy o przeszłości oraz różnorakie interpretacje historii i ich przyczyny
- 4) ugruntowuje potrzebę poznawania przeszłości dla rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych.

III. Tworzenie narracji historycznej. Uczeń:

- 1) tworzy narrację historyczną w ujęciu zarówno przekrojowym, jak i problemowym
- 2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego
- 3) dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Zalecane warunki i sposób realizacji:

Zaproponowany układ treści nauczania stwarza możliwość pogłębionej względem szkoły podstawowej refleksji nad dziejami ojczystymi, z uwzględnieniem szerokiego kontekstu uwarunkowań wewnętrznych i międzynarodowych.

Treści z zakresu rozszerzonego są zintegrowane z wymaganiami dla zakresu podstawowego - ich realizacja w oddziałach z rozszerzonym zakresem nauczania historii powinna być zatem prowadzona w sposób spójny. Nauczyciel może swobodnie (w ramach przewidzianej liczby godzin) rozkładać akcenty na różne zagadnienia tematyczne, uwzględniając możliwości i zainteresowania swoich uczniów. Wymagania określone w podstawie programowej w zakresie przedmiotu historia nie są gotowym programem nauczania i nie mogą być traktowane jako zestaw tematów lekcji. Stanowią rejestr zakładanych umiejętności, które ma opanować uczeń liceum ogólnokształcącego i technikum.

W procesie nauczania i uczenia się nauczyciele i uczniowie powinni wykorzystywać wszelkie dostępne zasoby źródeł i opracowań historycznych, czemu sprzyja postęp technologiczny, który stwarza coraz szersze możliwości docierania do świadectw minionej rzeczywistości.

Dobór metod nauczania i środków dydaktycznych stosowanych w procesie kształcenia powinien być zależny od możliwości i potrzeb uczniów. Repertuar tych metod i środków wyznaczają jedynie wiedza i wyobrażenia nauczycieli oraz entuzjazm uczniów. Swoboda w doborze metod nauczania, a także w zakresie wykorzystania środków dydaktycznych będzie stanowić o jakości nauczania historii i wynikających z niego efektów. Nieocenioną pomocą w misji historycznego edukowania młodych Polaków stanowią niezliczone instytucje publiczne i niepubliczne, których zasoby (w większości dostępne w formie cyfrowej) mogą stanowić źródło inspiracji i wsparcia dla uczniów i nauczycieli.

Dodatkowo ważne jest, aby w procesie nauczania wykorzystywać, w miarę możliwości, takie formy upamiętniania kluczowych wydarzeń historycznych, jak wycieczki do miejsc pamięci i muzeów, w tym znajdujących się w danym regionie. Zaleca się także możliwie częste uwzględnianie lokalnych

kontekstów czy przykładów podczas omawiania zagadnień o ponadlokalnym charakterze, nie tylko w związku z historią sztuki.

Treści nauczania obejmują 59 działów tematycznych, w których znajdują się wymagania z zakresu podstawowego i z zakresu rozszerzonego. Przyjęty przez nauczyciela podział w realizacji poszczególnych działów tematycznych w danych klasach powinienem zapewnić, odpowiednią do zakresu wymagań, ich realizację w cyklu kształcenia.

Wymagania szczegółowe:

I.

Historia jako nauka. Uczeń:

I.1)

definiuje podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne),

I.2)

przedstawia periodyzację dziejów powszechnych i ojczystych.

II.

Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Uczeń:

II.1)

wymienia najważniejsze cywilizacje starożytnego Bliskiego Wschodu (Sumerowie, Babilon, Egipt, Persja) oraz przedstawia ich wkład w kulturowe dziedzictwo ludzkości,

II.2)

omawia najważniejsze etapy w starożytnych dziejach narodu żydowskiego.

III.

Świat starożytnych Greków. Uczeń:

III.1)

porównuje organizację społeczeństw Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich poleis,

III.2)

charakteryzuje kulturowe i polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich oraz podbojów Aleksandra Macedońskiego,

III.3)

rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków w dziedzinie filozofii, teorii społecznych, literatury i sztuki, ze szczególnym uwzględnieniem ich wkładu w kulturę europejską.

IV.

Spółeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Uczeń:

IV.1)

charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta,

IV.2)

omawia kierunki i charakter ekspansji rzymskiej, wyjaśnia pojęcie imperium,

IV.3)

wyjaśnia genezę chrześcijaństwa i zmiany sytuacji chrześcijan w państwie rzymskim,

IV.4)

charakteryzuje kulturowe znaczenie chrześcijaństwa,

IV.5)

wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku imperium rzymskiego i cesarstwa zachodniorzymskiego,

IV.6)

rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian i ich wkład w kulturę europejską.

V.

Bizancjum i świat islamu. Uczeń:

V.1)

lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i charakteryzuje jego osiągnięcia w zakresie kultury,

V.2)

wyjaśnia genezę islamu i charakteryzuje główne zasady tej religii,

V.3)
przedstawia charakter i główne kierunki ekspansji arabskiej,

V.4)
opisuje charakterystyczne cechy kultury arabskiej.

VI.

Europa wczesnego średniowiecza. Uczeń:

VI.1)
opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków, ze szczególnym uwzględnieniem polityki Karola Wielkiego,

VI.2)
charakteryzuje ideę odnowienia cesarstwa rzymskiego na przykładzie jej realizacji przez państwo Karolingów oraz Ottonów,

VI.3)
opisuje proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji.

VII.

Europa w okresie krucjat. Uczeń:

VII.1)
wyjaśnia przyczyny rywalizacji papieżstwa z cesarstwem o przewodnictwo w christianitas,

VII.2)
charakteryzuje uwarunkowania wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej oraz przedstawia ich skutki.

VIII.

Gospodarcze i społeczne realia średniowiecznej Europy. Uczeń:

VIII.1)
charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym,

VIII.2)
opisuje charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI-XIII w.

IX.

Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

IX.1)
wyjaśnia uwarunkowania powstania państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego,

IX.2)
wyjaśnia znaczenie organizacji kościelnej dla funkcjonowania państwa wczesnopiastowskiego,

IX.3)
opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X-XII w.

X.

Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego. Uczeń:

X.1)
wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze oraz następstwa rozbitcia dzielnicowego,

X.2)
opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz ocenia społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim,

X.3)
charakteryzuje proces przewyciężenia rozbitcia politycznego ziem polskich ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła.

XI.

Europa późnego średniowiecza. Uczeń:

XI.1)
charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu,

XI.2)
charakteryzuje następstwa upadku cesarstwa bizantyjskiego i ekspansji tureckiej dla Europy.

XII.

Polska w XIV i XV w. Uczeń:

XII.1)
opisuje proces zjednoczeniowy i zmiany terytorialne państwa polskiego w XIV i XV w.,

XII.2)
charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich,

XII.3)

wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV i XV w.,

XII.4)

charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej.

XIII.

Kultura średniowiecza. Uczeń:

XIII.1)

wyjaśnia uniwersalny charakter kultury zachodniego średniowiecza, wskazując na wyjątkową rolę chrześcijaństwa (christianitas, łacina, etos rycerski i sztuka),

XIII.2)

rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza,

XIII.3)

określa znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej,

XIII.4)

charakteryzuje sztukę romańską i gotycką w odniesieniu do swojego regionu.

XIV.

Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej. Uczeń:

XIV.1)

charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wypraw odkrywczych,

XIV.2)

wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na społeczeństwo, gospodarkę i kulturę Europy oraz obszarów pozaeuropejskich.

XV.

Czasy renesansu. Uczeń:

XV.1)

charakteryzuje główne prądy ideowe epoki,

XV.2)

rozpoznaje dokonania twórców renesansowych w dziedzinie kultury,

XV.3)

charakteryzuje sztukę renesansową w odniesieniu do swojego regionu.

XVI.

Reformacja i jej skutki. Uczeń:

XVI.1)

wyjaśnia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując jej główne nurty i postaci,

XVI.2)

wyjaśnia rolę soboru trydenckiego i opisuje różne aspekty reformy Kościoła katolickiego,

XVI.3)

opisuje mapę wyznaniową Europy w XVI w. i miejsce Rzeczypospolitej na niej.

XVII.

Europa w XVI i XVII w. Uczeń:

XVII.1)

wyjaśnia znaczenie wojny trzydziestoletniej,

XVII.2)

porównuje ewolucję ustroju Francji i Anglii w XVII w.,

XVII.3)

opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w.

XVIII.

Państwo polsko-litewskie w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń:

XVIII.1)

opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje jego stosunki z sąsiadami w XVI w.,

XVIII.2)

ocenia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce,

XVIII.3)

omawia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim,

XVIII.4)

przedstawia sytuację wyznaniową na ziemiach państwa polsko-litewskiego w XVI w.

XIX.

Powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

XIX.1)

wyjaśnia przyczyny, okoliczności i następstwa zawarcia unii realnej między Koroną a Litwą,

XIX.2)

charakteryzuje ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów w świetle postanowień unii lubelskiej,

XIX.3)

opisuje strukturę terytorialną i ludnościową Rzeczypospolitej Obojga Narodów,

XIX.4)

wyjaśnia prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w.

XX.

Pierwsze wolne elekcje i ich następstwa. Uczeń:

XX.1)

opisuje okoliczności, zasady, przebieg i następstwa pierwszych wolnych elekcji, uwzględniając artykuły henrykowskie i pacta conventa,

XX.2)

charakteryzuje działania Stefana Batorego w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej.

XXI.

Renesans w Polsce. Uczeń:

XXI.1)

charakteryzuje i ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu,

XXI.2)

rozpoznaje dokonania twórców polskiego odrodzenia w dziedzinie kultury w odniesieniu do swojego regionu.

XXII.

Polityka wewnętrzna i zagraniczna Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. Uczeń:

XXII.1)

omawia konflikty wewnętrzne i zewnętrzne Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.,

XXII.2)

ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy,

XXII.3)

charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.

XXIII.

Ustrój, społeczeństwo i kultura Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. Uczeń:

XXIII.1)

opisuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów, uwzględniając wpływy obce, liberum veto i rokosze,

XXIII.2)

wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.,

XXIII.3)

rozpoznaje dokonania twórców epoki baroku powstałe na terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

XXIV.

Europa w dobie oświecenia. Uczeń:

XXIV.1)

charakteryzuje postęp techniczny i przemiany kapitalistyczne w Europie Zachodniej,

XXIV.2)

wyjaśnia główne idee oświecenia i rozpoznaje dokonania epoki w dziedzinie kultury,

XXIV.3)

charakteryzuje procesy modernizacyjne w państwach sąsiadujących z Rzeczpospolitą Obojga Narodów.

XXV.

Rewolucje XVIII w. Uczeń:

XXV.1)

wyjaśnia genezę i skutki rewolucji amerykańskiej,

XXV.2)

charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych Ameryki w świetle założeń konstytucji amerykańskiej,

XXV.3)

wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki rewolucji francuskiej,

XXV.4)

przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki.

XXVI.

Rzeczpospolita w XVIII w. (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Uczeń:

XXVI.1)

opisuje i ocenia sytuację wewnętrzną oraz międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich,

XXVI.2)

charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej ze wskazaniem przejawów osłabienia suwerenności państwa polskiego,

XXVI.3)

przedstawia reformy z pierwszych lat panowania Stanisława Augusta,

XXVI.4)

wyjaśnia przyczyny i przedstawia zasięg terytorialny pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej,

XXVI.5)

wyjaśnia okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego i przedstawia jego reformy, ze szczególnym uwzględnieniem postanowień Konstytucji 3 maja.

XXVII.

Upadek Rzeczypospolitej (wojna z Rosją i powstanie kościuszkowskie). Uczeń:

XXVII.1)

wyjaśnia wpływ konfederacji targowickiej na wybuch wojny z Rosją,

XXVII.2)

charakteryzuje przebieg powstania kościuszkowskiego, z uwzględnieniem roli jego przywódców,

XXVII.3)

opisuje zasięg terytorialny drugiego i trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej,

XXVII.4)

przedstawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.

XXVIII.

Kultura doby oświecenia w Rzeczypospolitej. Uczeń:

XXVIII.1)

rozpoznaje dokonania polskiego oświecenia w dziedzinie kultury w odniesieniu do swojego regionu,

XXVIII.2)

omawia rolę instytucji oświeceniowych (Komisja Edukacji Narodowej, Biblioteka Załuskich).

XXIX.

Epoka napoleońska. Uczeń:

XXIX.1)

charakteryzuje walkę Francji o dominację w Europie,

XXIX.2)

przedstawia przykłady zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona, z uwzględnieniem Legionów Polskich we Włoszech,

XXIX.3)

charakteryzuje genezę, ustrój i dzieje Księstwa Warszawskiego,

XXIX.4)

ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy.

XXX.

Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

XXX.1)

przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy i świata, z uwzględnieniem podziału ziem polskich,

XXX.2)

przedstawia przebieg rewolucji przemysłowej oraz wskazuje jej najważniejsze konsekwencje społeczno-gospodarcze,

XXX.3)

omawia najważniejsze prądy kulturowe oraz nurty ideowe w I połowie XIX w.,

XXX.4)

wyjaśnia genezę i skutki Wiosny Ludów,
XXX.5)

wyjaśnia znaczenie wojny krymskiej.

XXXI.

Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815-1848. Uczeń:

XXXI.1)

charakteryzuje sytuację polityczną, społeczno-gospodarczą i kulturową Królestwa Polskiego, ziem zabranych, zaboru pruskiego i austriackiego,

XXXI.2)

wyjaśnia genezę powstania listopadowego i opisuje jego następstwa,

XXXI.3)

opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie listopadowe,

XXXI.4)

wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do rabacji galicyjskiej,

XXXI.5)

rozpoznaje i charakteryzuje dorobek kultury polskiej w I połowie XIX w., z uwzględnieniem romantycznego mesjanizmu.

XXXII.

Powstanie styczniowe i jego następstwa. Uczeń:

XXXII.1)

wyjaśnia genezę powstania styczniowego i opisuje jego następstwa,

XXXII.2)

opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie (postawa Francji i Prus),

XXXII.3)

charakteryzuje organizację polskiego państwa podziemnego w okresie powstania styczniowego oraz rolę jego przywódców,

XXXII.4)

przedstawia problem uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje go z procesem uwłaszczeniowym w pozostałych zaborach.

XXXIII.

Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:

XXXIII.1)

porównuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec w XIX w.,

XXXIII.2)

wyjaśnia przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych Ameryki,

XXXIII.3)

omawia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich, Stanów Zjednoczonych Ameryki i Japonii.

XXXIV.

Przemiany gospodarcze i społeczne. Nowe prądy ideowe. Uczeń:

XXXIV.1)

przedstawia przemiany gospodarcze w Europie i na świecie, wymienia najważniejsze odkrycia naukowe i dokonania techniczne, charakteryzuje procesy migracyjne,

XXXIV.2)

charakteryzuje nowe prądy ideowe (nacjonalizm, socjalizm, ruch chrześcijańsko-społeczny) i kulturowe, emancypację kobiet, przemiany obyczajowe i początki kultury masowej,

XXXIV.3)

wyjaśnia procesy demokratyzacji ustrojów państw Europy Zachodniej,

XXXIV.4)

charakteryzuje różne formy zorganizowanej działalności robotników.

XXXV.

Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:

XXXV.1)

wyjaśnia cele i porównuje metody polityki zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej (w tym ziem zabranych) - rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska,

XXXV.2)

porównuje zmiany zachodzące w sytuacji społeczno-gospodarczej w trzech zaborach,

XXXV.3)

charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców,

XXXV.4)

charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących tereny dawnej Rzeczypospolitej,

XXXV.5)

przedstawia genezę nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy), z uwzględnieniem ich przedstawicieli, w tym: Wincentego Witosa, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego i Wojciecha Korfańskiego,

XXXV.6)

wyjaśnia genezę, charakter i skutki rewolucji w latach 1905-1907 w Królestwie Polskim.

XXXVI.

Kultura i nauka polska w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:

XXXVI.1)

wyjaśnia specyfikę polskiego pozytywizmu,

XXXVI.2)

rozpoznaje dorobek kultury polskiej doby pozytywizmu i Młodej Polski,

XXXVI.3)

rozpoznaje najważniejszych ludzi nauki oraz omawia ich dokonania.

XXXVII.

I wojna światowa. Uczeń:

XXXVII.1)

wyjaśnia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu wojny,

XXXVII.2)

opisuje charakter działań wojennych na różnych frontach,

XXXVII.3)

wyjaśnia okoliczności przystąpienia Stanów Zjednoczonych Ameryki do wojny i ich rolę w konflikcie,

XXXVII.4)

przedstawia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej w Rosji,

XXXVII.5)

wyjaśnia przyczyny klęski państw centralnych i Rosji.

XXXVIII.

Sprawa polska w przededniu i podczas I wojny światowej. Uczeń:

XXXVIII.1)

omawia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny, z uwzględnieniem poboru polskich rekrutów do walczących ze sobą armii,

XXXVIII.2)

przedstawia koncepcje polskich ugrupowań politycznych wobec nadciągającego konfliktu światowego,

XXXVIII.3)

analizuje umiędzynarodowienie sprawy polskiej,

XXXVIII.4)

charakteryzuje przykłady zaangażowania militarne Polaków podczas wojny, ze szczególnym uwzględnieniem losów Legionów.

XXXIX.

Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:

XXXIX.1)

charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe następstwa I wojny światowej, ocenia straty wojenne,

XXXIX.2)

przedstawia postanowienia traktatu wersalskiego, wskazuje słabe strony ładu wersalskiego,

XXXIX.3)

wyjaśnia znaczenie układów z Rapallo i Locarno dla ładu międzynarodowego,

XXXIX.4)

charakteryzuje wielki kryzys gospodarczy,

XXXIX.5)

rozpoznaje dorobek okresu międzywojennego w dziedzinie kultury i nauki.

XL.

Narodziny i rozwój totalitaryzmów w okresie międzywojennym. Uczeń:

XL.1)

wyjaśnia genezę państwa sowieckiego i charakteryzuje jego politykę wewnętrzną i zagraniczną w okresie międzywojennym,

XL.2)

wyjaśnia genezę faszyzmu i charakteryzuje faszystowskie Włochy,

XL.3)

charakteryzuje genezę i główne idee niemieckiego narodowego socjalizmu oraz drogę Hitlera do władzy w Niemczech,

XL.4)

charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną III Rzeszy Niemieckiej w latach 30.,

XL.5)

porównuje funkcjonowanie aparatu terroru w ZSRS i III Rzeszy Niemieckiej.

XLI.

Walka o odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

XLI.1)

analizuje proces formowania się centralnego ośrodka władzy państwowej,

XLI.2)

przedstawia postanowienia konferencji pokojowej w Paryżu dotyczące Polski,

XLI.3)

charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy z Niemcami, z uwzględnieniem powstania wielkopolskiego, powstań śląskich i plebiscytów,

XLI.4)

charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem wojny polsko-bolszewickiej,

XLI.5)

porównuje kształt terytorialny I i II Rzeczypospolitej.

XLII.

Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Uczeń:

XLII.1)

charakteryzuje ustrój polityczny II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.,

XLII.2)

wyjaśnia przyczyny przewrotu majowego, charakteryzuje jego przebieg oraz ocenia skutki ustrojowe (nowela sierpniowa, konstytucja kwietniowa z 1935 r.),

XLII.3)

charakteryzuje życie polityczne w Polsce w czasie rządów sanacyjnych.

XLIII.

Spółeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:

XLIII.1)

charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz „dziedzictwo” pozaborowe,

XLIII.2)

charakteryzuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, uwzględniając jego wielonarodowy, wielokulturowy i wieloreligijny charakter,

XLIII.3)

omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich,

XLIII.4)

charakteryzuje i ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej.

XLIV.

Kultura i nauka w okresie II Rzeczypospolitej. Uczeń: rozpoznaje osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki z okresu II Rzeczypospolitej oraz ich twórców.

XLV.

Świat na drodze do II wojny światowej. Uczeń:

XLV.1)

przedstawia ideologiczne, polityczne i gospodarcze przyczyny wybuchu II wojny światowej,

XLV.2)

wyjaśnia wpływ polityki hitlerowskich Niemiec oraz Związku Sowieckiego na rozbijanie systemu wersalskiego,

XLV.3)

charakteryzuje politykę appeasementu,

XLV.4)

wyjaśnia genezę paktu Ribbentrop- Molotow i przedstawia jego postanowienia.

XLVI.

Wojna obronna Polski w 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

XLVI.1)

charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej,

XLVI.2)

wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS, charakteryzuje niemieckie i sowieckie uzasadnienia agresji na Polskę,

XLVI.3)

charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną oraz zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, z uwzględnieniem własnego regionu,

XLVI.4)

przedstawia podział ziem polskich między okupantów,

XLVI.5)

wyjaśnia znaczenie powołania polskich władz państwowych i sił zbrojnych na uchodźstwie,

XLVI.6)

wyjaśnia przyczyny przegranej przez Polskę wojny obronnej.

XLVII.

II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

XLVII.1)

charakteryzuje etapy agresji i aneksji obu totalitarnych mocarstw,

XLVII.2)

sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne),

XLVII.3)

charakteryzuje politykę hitlerowskich Niemiec na terenach okupowanej Europy, z uwzględnieniem różnic w modelach polityki okupacyjnej realizowanej przez Niemcy na wschodzie i zachodzie,

XLVII.4)

wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi,

XLVII.5)

opisuje uwarunkowania militarne i polityczne konferencji Wielkiej Trójki (Teheran, Jalta, Poczdam) oraz przedstawia ich ustalenia.

XLVIII.

Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

XLVIII.1)

przedstawia realia życia codziennego w okupowanej Polsce,

XLVIII.2)

wymienia i charakteryzuje przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich - zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnia katyńska, Auschwitz-Birkenau), jak i regionalnym (np. Palmiry, Piaśnica, Ponary) ,

XLVIII.3)

porównuje system sowieckich i niemieckich obozów pracy, obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady, omawia kwestie deportacji i wysiedleń ludności polskiej,

XLVIII.4)

wyjaśnia przyczyny i znaczenie konfliktu polsko-ukraińskiego, w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej,

XLVIII.5)

charakteryzuje różne postawy polskiego społeczeństwa wobec polityki okupantów, wymienia przykłady heroizmu Polaków,

XLVIII.6)

charakteryzuje sytuację i postawy dzieci i młodzieży pod okupacją niemiecką i sowiecką,

XLVIII.7)

omawia sposoby upamiętnienia zbrodni obu okupantów oraz heroizmu Polaków na przykładzie:

XLVIII.7)a)

Muzeum Powstania Warszawskiego,

XLVIII.7)b)

Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu,

XLVIII.7)c)

Polskiego Cmentarza Wojennego w Katyniu

XLIX.

Niemiecka polityka eksterminacji. Uczeń:

XLIX.1)

przedstawia ideologiczne podstawy eksterminacji Żydów oraz innych grup etnicznych i społecznych przez Niemcy hitlerowskie,

XLIX.2)

charakteryzuje etapy eksterminacji Żydów (dyskryminacja, stygmatyzacja, izolacja, zagłada),

XLIX.3)

opisuje położenie ludności żydowskiej oraz formy oporu, na przykładzie powstania w getcie warszawskim,

XLIX.4)

charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego i społeczności międzynarodowej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem Sprawiedliwych, na przykładzie Ireny Sendlerowej, Antoniny i Jana Żabińskich oraz rodziny Ulmów.

L.

Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju.

Uczeń:

L.1)

omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie,

L.2)

ocenia znaczenie układu Sikorski- -Majski dla obywateli polskich znajdujących się pod okupacją sowiecką,

L.3)

przedstawia przykłady bohaterstwa żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej,

L.4)

analizuje politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej,

L.5)

charakteryzuje organizację i cele Polskiego Państwa Podziemnego,

L.6)

charakteryzuje polityczną i militarną działalność Armii Krajowej oraz Narodowych Sił Zbrojnych i Batalionów Chłopskich, wskazuje różne formy oporu wobec okupantów,

L.7)

omawia uwarunkowania i cele akcji „Burza”,

L.8)

charakteryzuje powstanie warszawskie (uwarunkowania polityczne, charakter przebiegu walk, położenie ludności cywilnej, ludobójstwo na Woli, następstwa powstania, postawę aliantów zachodnich i Związku Sowieckiego).

LI.

Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Uczeń:

LI.1)

charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki II wojny światowej,

LI.2)

wyjaśnia genezę zimnej wojny i wskazuje najpoważniejsze punkty zapalne w pierwszej jej fazie (wojna w Korei, problem niemiecki),

LI.3)

wyjaśnia genezę NATO i Układu Warszawskiego,

LI.4)

omawia proces sowietyzacji państw Europy Środkowo-Wschodniej i opór wobec komunizmu (Berlin - 1953 r., Węgry - 1956 r., Czechosłowacja - 1968 r.),

LI.5)

charakteryzuje skutki przejęcia władzy w Chinach przez komunistów.

LII.

Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Uczeń:

LII.1)

wyjaśnia genezę i skutki procesów dekolonizacyjnych w Azji i Afryce,

LII.2)

wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki konfliktów zimnowojennych, w tym: wojny w Wietnamie, kryzysu kubańskiego oraz wojny w Afganistanie,

LII.3)

wyjaśnia charakter konfliktów na Bliskim Wschodzie, ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu arabsko-izraelskiego,

LII.4)

charakteryzuje genezę i etapy integracji europejskiej.

LIII.

Przemiany cywilizacyjne na świecie. Uczeń:

LIII.1)

analizuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej,

LIII.2)

charakteryzuje tło kulturowe oraz konsekwencje rewolty studenckiej i rewolucji seksualnej przełomu lat 60. i 70.

LIV.

Świat na przełomie tysiącleci. Uczeń:

LIV.1)

charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowej i Wschodniej w latach 1989-1991,

LIV.2)

charakteryzuje procesy integracyjne oraz dezintegracyjne w Europie.

LV.

Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944-1948). Uczeń:

LV.1)

opisuje straty demograficzne, terytorialne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej,

LV.2)

charakteryzuje okoliczności i etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów,

LV.3)

omawia przejawy oporu społecznego wobec komunizmu, w tym działalność opozycji legalnej oraz podziemia antykomunistycznego,

LV.4)

charakteryzuje okres odbudowy oraz ocenia projekt i realizację reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu oraz handlu.

LVI.

Stalinizm w Polsce i jego erozja. Uczeń:

LVI.1)

charakteryzuje proces sowietyzacji na płaszczyźnie ustrojowej, gospodarczo-społecznej i kulturowej,

LVI.2)

charakteryzuje terror stalinowski,

LVI.3)

opisuje relacje państwo - Kościół w okresie stalinizmu,

LVI.4)

wyjaśnia przyczyny, postulaty i następstwa poznańskiego czerwca oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r.

LVII.

Polska w latach 1957-1981. Uczeń:

LVII.1)

charakteryzuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i stopień uzależnienia od ZSRS,

LVII.2)

opisuje proces industrializacji i funkcjonowanie gospodarki planowej,

LVII.3)

wyjaśnia genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 1968, 1970 i 1976,

LVII.4)

wyjaśnia społeczno-polityczną rolę Kościoła katolickiego, z uwzględnieniem roli prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz papieża Jana Pawła II i jego wpływu na przemiany w Polsce,

LVII.5)

charakteryzuje i ocenia działalność opozycji politycznej w latach 1976- 1980,

LVII.6)

wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków w 1980 r.,

LVII.7)

charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność” i ocenia jego wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce i w Europie.

LVIII.

Dekada 1981-1989. Uczeń:

LVIII.1)

wyjaśnia przyczyny i skutki wprowadzenia stanu wojennego oraz formy oporu społecznego,

LVIII.2)

wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia okrągłego stołu, opisuje i ocenia jego skutki,

LVIII.3)

rozpoznaje największe powojenne polskie osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki, z uwzględnieniem twórczości emigracyjnej.

LIX.

Narodziny III Rzeczypospolitej i jej miejsce w świecie na przełomie XX i XXI w. Uczeń:

LIX.1)

opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989-1997, wyjaśnia ich międzynarodowe uwarunkowania,

LIX.2)

ocenia proces transformacji ustrojowej i gospodarczej,

LIX.3)

charakteryzuje i ocenia polską politykę zagraniczną, w tym przystąpienie Polski do NATO i do Unii Europejskiej,

LIX.4)

charakteryzuje główne przemiany kulturowe, polityczne, społeczne i gospodarcze w Polsce w XXI w.